КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ «ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра практичної психології та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ЗДО, ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ, ЗАВІДУВАЧІВ ЛОГОПЕДИЧНИХ ПУНКТІВ, ФАХІВЦІВ (КОНСУЛЬТАНТІВ) ІРЦ ТА ЛОГОПЕДІВ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ ПРИ ДЦП. ДИЗАРТРІЯ: ПРИЧИНИ, МЕХАНІЗМИ, ОСНОВНІ ФОРМИ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ КОРЕКЦІЇ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до перезатвердження на засіданні кафедри практичної психології та інклюзивної освіти

(протокол № 5 від 26.05.2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ВАРХОЛИК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 4.06.2026р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробник: старший викладач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти Куровець Т. І.

Напрям підвищення кваліфікації: Особливості впровадження нових корекційних технологій та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні дошкільної та базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма «Особливості корекційно — розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами з урахуванням категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів)» (наказ МОН України від 05. 02. 2026 № 187)

Термін дії програми: з 2026 до 2030 року

Рецензенти:
Танчин І.З., кандидат історичних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи ЛОІППО. Ел. адреса itanchyn@ukr.net
Єфімова С.М., старший викладач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти. Ел. адреса efimovas@ukr.net

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми: У сучасних умовах реформування системи загальної середньої освіти, оновлення державних стандартів освіти й підходів до впровадження інклюзивного навчання особливої актуальності набуває потреба в підвищенні професійної компетентності педагогічних працівників щодо організації корекційно-розвиткової роботи з учнями з особливими освітніми потребами з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів). Реалізація корекційно-розвиткового складника освітнього процесу учнів з особливими освітніми потребами є невід'ємною частиною забезпечення їхнього права на якісне, доступне та інклюзивне навчання. Ефективна реалізація корекційно-розвиткової роботи передбачає узгоджену діяльність різнопрофільних фахівців - вчителів-дефектологів, вчителів-логопедів, практичних психологів, педагогів закладів загальної середньої освіти, а також тісну взаємодію з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів і батьками (законними представниками) дітей. Це зумовлює необхідність системного оновлення змісту підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів і вчителів - логопедів на засадах міждисциплінарного, дитиноцентрованого та компетентнісного підходів. Типова програма підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів та вчителів-логопедів які в закладах загальної середньої освіти провадять корекційно-розвиткову роботу з учнями з особливими освітніми потребами (далі - ООП) з урахуванням категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) (далі - Типова програма), розроблена з урахуванням засад державної політики в галузі середньої освіти, вимог чинного законодавства, а саме: закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України (далі - КМУ) від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» (зі змінами), професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) від 29.08.2024 № 1225, Методичних рекомендацій щодо розроблення типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, затверджених наказом МОН від 13.10.2025 № 1349.

Цільова група: вчителі-логопеди ЗДО, закладів загальної середньої освіти, завідувачі логопедичних пунктів, фахівці (консультанти) ІРЦ, та логопеди закладів охорони здоров'я, які надають корекційно-розвиткові послуги учням з особливими освітніми потребами.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: зміст Типової програми адаптується суб'єктами підвищення кваліфікації відповідно до категорії цільової групи (вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, які провадять корекційно-розвиткову роботу з учнями з ООП, зумовленими фізичними, психічними, інтелектуальними та/або сенсорними порушеннями, розладами поведінки).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення професійних компетентностей вчителів-дефектологів та вчителів-логопедів, які в закладах 3 загальної середньої освіти провадять корекційно-розвиткову роботу з учнями з ООП з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів).

Завдання підвищення кваліфікації:

- розширити та поглибити знання щодо організації корекційно-розвиткової роботи з учнями з ООП з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) у закладах загальної середньої освіти (другий цикл базової середньої освіти) відповідно до державної політики та нормативно-правових актів;
- сприяти розвитку професійних умінь планування корекційно-розвиткової роботи з учнями з ООП з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) відповідно до індивідуальної програми розвитку та вимог Державного стандарту базової середньої освіти;
- удосконалити практичні навички створення безпечного, здорового, інклюзивного та/або спеціального освітнього середовища, добору та застосування адаптацій та/або модифікацій змісту корекційно-розвиткової роботи з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб здобувачів освіти;
- ознайомити із сучасними методиками й технологіями корекційнорозвиткової роботи з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб здобувачів освіти; підвищити здатність до аналізу ефективності корекційно-розвиткової роботи, її результатів;
- сприяти професійному зростанню педагогів, підвищенню їхньої готовності до роботи з учнями з ООП в умовах реформування базової середньої освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

(ЗК.02) Соціальна компетентність – здатність до конструктивного спілкування в різних середовищах, ефективно взаємодіяти з іншими людьми, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня.
(ЗК.04) Особиста та навчальна компетентність - здатність до професійного розвитку, навчання протягом життя, самопрезентації результатів своєї професійної діяльності, планувати та управляти власним робочим часом.
(ЗК.08) Мовна компетентність – здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах.
(ЗК.09) Етична компетентність - здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості,

формулювати результати дослідження в термінах і поняттях, прийнятих у дефектології, дотримуватись принципів доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності.

Професійні компетентності:

А1. Інформаційно — цифрова компетентність:

Здатність вільно орієнтуватись у інформаційно — цифровому просторі, застосовувати для корекційно — розвиткових занять матеріали з інформаційно — цифрових джерел.

А2 Предметно-методична компетентність:

А2.7 Здатність надати професійну корекційну допомогу дітям з порушеннями мовлення.

Б1 Психологічна компетентність:

Б1.1 Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

Б2 Емоційно-етична компетентність:

Здатність обирати та практично застосовувати методи діагностики відповідно до визначених завдань, потреб цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища; інтерпретувати результати діагностики, робити висновки та прогнози, формувати та надавати рекомендації учасникам освітнього процесу.

Б3. Компетентність педагогічного партнерства:

через здатність спілкування з іншими членами команди надання корекції для визначення та уточнення шляхів корекційної роботи

В.1. Інклюзивна, через здатність використовувати зовнішню та внутрішню супервізію та інтервізію як інструмент професійної підтримки та розвитку;

Д1. Здатність до навчання впродовж життя:

Здатність визначати форми навчання з урахуванням здобутих раніше знань та умінь, вільно орієнтуватись у сучасних матеріалах та методиках, необхідних для підвищення кваліфікації

Очікувані результати підвищення кваліфікації: за результатами навчання за Типовою програмою слухачі набудуть необхідних знань, сформують / удосконалять здатності щодо:

організації корекційно-розвиткової роботи з учнями з ООП з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) у закладах загальної середньої освіти (другий цикл базової середньої освіти) відповідно до державної політики та нормативно-правових актів;

методів планування корекційно-розвиткової роботи з урахуванням категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів з ООП відповідно до індивідуальної програми розвитку та вимог Державного стандарту базової середньої освіти;

створення безпечного, здорового, інклюзивного та/або спеціального освітнього середовища, добору та застосування адаптацій та/або модифікацій змісту корекційно-розвиткової роботи з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб здобувачів освіти,

застосування сучасних методик і технологій корекційно-розвиткової роботи з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб здобувачів освіти;
аналізу ефективності корекційно-розвиткової роботи, її результатів;

професійного зростання, готовності до роботи з учнями з ООП в умовах реформування базової середньої освіти.

Знання й розуміння:

сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструменти його реалізації для навчання учнів з мовленнєвими порушеннями;

Уміння:

організовувати корекційну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання дітей з мовленнєвими порушеннями;

Диспозиції (цінності, ставлення):

демонструвати поважне та толерантне ставлення до індивідуальних особливостей та переживань учасників корекційного процесу;
готовність застосовувати сучасні підходи корекційного навчання,
усвідомлення важливості професійного саморозвитку, саморефлексії та емоційного самозбереження;

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється шляхом підсумкового тестування (бальна система) та вербального оцінювання виконання практичних завдань.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 20 балів. Прохідний бал — 12. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка .

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, спрямованою на формування професійних компетентностей педагогічних працівників у сфері корекційного навчання, з урахуванням принципів Нової української школи.

Особливістю є практико-орієнтований характер навчання, що передбачає активну участь слухачів у моделюванні освітніх ситуацій, розробленні індивідуальних програм розвитку, доборі адаптацій і модифікацій навчального матеріалу для учнів з мовленнєвими порушеннями.

Підсумкові заходи: виконання та захист підсумкового практичного завдання і складання підсумкового тестування.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів та створення індивідуальної програми розвитку для учнів відповідно до їх віку та труднощів. До завдання має бути додано приклади адаптацій чи модифікацій тем за вибором. Здійснюється самостійна робота в позанавчальний час та оцінюється відповідно до якості виконання практичних завдань, активності опрацювання матеріалів та результатів підсумкового тестування.

Зміст програми складається з 2 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30год, з них: 9 год — лекційні заняття, 18 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 1 год — контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Особливості обстеження дітей з дизартричними порушеннями					
Тема 1.1 Підготовка до логопедичного обстеження	4				4
Тема 1.2. Клінічні симптоми та основні форми дизартричних	2				2

порушень. Аналіз анамнестичних відомостей					
Разом за модулем	6				6
Модуль 2 Диференціальна діагностика дизартрії. Корекційно-розвиткова логопедична робота з подолання різних форм дизартрії.					
Тема 2.1. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчаня в школі. Характеристика складових компонентів мовлення молодших школярів із стертою формою дизартрії.	4				4
Тема 2.2. Обстеження рівня сформованності мовленнєвого праксису, гностичних процесів (оптичного, просторового, послідовних синтезів), стану просодичної граматичної сторін мовлення, звуковимови, зв'язного мовлення	4	2			6
Тема. 2.3. Корекційна робота з подолання різних форм дизартрії	2	2			4
Тема. 2.4.Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно орієнтованих завдань	3	4			7
Разом за модулем	**9**	**12**			21
Підсумкові заходи				2	

Усього	**9**	**18**	**2**	1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості обстеження дітей з дизартричними порушеннями

Тема 1. 1. Підготовка до логопедичного обстеження

Вдосконалення вміння проведення логопедичного обстеження дітей із дизартрією на засадах, які базуються на теоретичних положеннях про мовленнєву діяльність дітей із ДЦП;

Значення докладного вивчення анамнезу для визначення шляхів корекційної роботи.

Підбір діагностичного матеріалу для обстеження дітей з дизартрією.

Тема 1.2. Клінічні симптоми та основні форми дизартрічних порушень. Аналіз анамнестичних відомостей.

Основні клінічні форми дизартрії, її вербальні та невербальні ознаки. Етичні норми співпраці з батьками щодо докладного збору анамнезу. Розвиток дитини у нормі та у разі патології .

Сенсорні розлади дітей з дизартрією. Порушення зорового сприймання внаслідок недостатньої фіксації погляду. Порушення слухового сприймання — переважно в разі гіперкінезів. Порушення кінестетичного сприймання — нездатність відтворити артикуляційний рух.

Термінологічні складові корекційного освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2. Диференціальна діагностика дизартрії. Корекційно – розвиткова логопедична робота з подолання різних форм дизартрії.

Тема 2.1. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі. Характеристика складових компонентів мовлення молодших школярів із стертою формою дизартрії.

Метою обстеження дитини з дизартрією є вивчення стану її позамовленнєвих функцій (гнозису та праксису), мовленнєвих процесів (експресивного й імпресивного мовлення, читання, письма), а також інтелектуальних можливостей.

Усвідомлення мети логопедичної роботи в разі дизартрії (на відміну від таких порушень звукової системи, як дислалії та ринолалія) - тобто корекції всієї

звукової системи мовлення: звуковимови, дикції, голосу, темпу і ритму мовлення, мовленнєвого дихання, а також лексико — граматичної будови.

Логопедична корекція у дітей із затримкою психічного розвитку та порушенням інтелектуального розвитку . Врахування стану логічного мислення, нерівномірність розвитку різних психічних функцій, вираженості органічного психосиндрому.

Тема 2.2. Обстеження рівня сформованості мовленнєвого праксису, гностичних процесів (оптичного, просторового, послідовних синтезів), стану просодичної, граматичної сторін мовлення, звуковимови, зв'язного мовлення.

Вміння відмежовувати наявні у дитини розлади від інших порушень мовлення недизартричного ряду. Вміння після ретельного обстеження виділити та описати основні ланки патологічної картини, що зумовлює виникнення низки вторинних (системних) порушень мовлення й психічних прроцесів.

Обстеження стану рухової сфери, що є провідною вадою, з особливою увагою на стан координації рухів. Аналіз стану моторно — зорової координації, мовленнєво-моторної сфери, обсягу руху органів артикуляційного апарату, а також стан органів дихання, просодики.

Тема 2.3. Корекційна робота з подолання різних форм дизартрії

Знання класифікацій дизартрій за локалізаційним принципом: псевдобульбарну, екстрапірамідну, мозочкову та кіркову.

Псевдобульбарний синдром внаслідок ураження язикоглоткового, блукаючого та під'язикового нервів. Порушення м'язового тонусу за типом еластичності та можливе за типом паретичності.

Кіркова дизартрія та її особливість у порушенні орального праксису.

Екстрапірамідна дизартрія у гіперкінетичній формі ДЦП.

Мозочкова дизартрія: порушення координації в роботі периферійного мовленнєвого апарату.

Вміння довести наявність у дитини органічної природи розладу звукової системи мовлення шляхом ретельного вивчення анамнезу та стану мовленнєвої сфери дитини.

Складання індивідуального плану логопедичної корекції за матеріалами обстеження та результатів анамнезу.

Тема 2.4. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно орієнтованих завдань.

Співпраця з батьками та командою супроводу щодо закріплення та повторення вивченого матеріалу. Підвищення професійної компетентності шляхом самостійного ознайомлення та вивчення досліджень ведучих дефектологів — науковців та практиків.

3. 1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Приклади запитань батькам дитини з мовленнєвими порушеннями для збору анамнезу.
2. Схарактеризуйте особливості моторики артикуляційного апарату дітей з дизартричними розладами.
3. Проби при обстеженні дитини на наявність стертої дизартрії .
4. Наведіть ваш план корекційної роботи з дитиною із стертою формою дизартрії.
5. Які вправи для формування правильної звуковимови ви вважаєте обов'язковими.
6. Які вправи для формування мовленнєвого дихання ви використовуєте.
7. Наведіть приклади для усунення назалізації у дітей із дизартрією.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Назвіть фізіологічні, психологічні, соціальні причини порушень звуковимови у дітей із ДЦП.

Проби на визначення обсягу та координації загальних рухів?

2. Визначення обсягу рухів органів артикуляційного апарату?
3. Визначення кінестетичної чутливості.
4. Визначення фонетичного та просодичного порушення
5. На що ми опираємось при підборі матеріалу для логопедичного обстеження.
6. Чи супроводжується ДЦП порушенням інтелектуального розвитку?
7. Чи притаманна дитині із ДЦП затримка психічного розвитку?
8. Способи проведення логопедичного обстеження.
9. Особливості логопедичного обстеження дітей раннього віку
10. Вкажіть альтернативні способи комунікації для немовленнєвих дітей.
11. Який алгоритм проведення логопедичного обстеження?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-xt (дата звернення: 09.01.2026).

2. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: постанова КМУ від 12.07.2017 № 545. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text (дата звернення:

3. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: наказ МОН від 23.04.2018 № 414. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text (дата звернення: 08.01.2026).

4. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : постанова КМУ від 06.03.2019 № 221. URL: 9 Text (дата звернення: 07.01.2026).

5. Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти: наказ МОН від 22.08.2024 № 1182. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-24#Text (дата звернення: 09.01.2026).

6. Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти: постанова КМУ від 30.08.2022 No 972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2022-%D0%BF/conv#n2 (дата звернення:

7. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text (дата звернення:

8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти постанова КМУ від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-
2021- %D0%BF?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%8 6%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-#w1_1 (дата звернення:

9. Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами: наказ МОН від 07.12.2021 № 1317. URL: v-serednoyi-osviti-dlya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami (дата звернення:

10. Про внесення змін до Примірного положення про команду психологопедагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в

закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ МОН від 29.05.2025 № звернення: 06.01.2026).

Основна література

1. Бобренко І. В. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку «Лікувальна фізична культура». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: https://lib.iitta.gov.ua/733127 (дата звернення: 06.01.2026).
2. Гаман Л. М., Чеботарьова О. В. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату «Корекція розвитку (розвиток 10 художньо-естетичної діяльності)». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: korekciini_programy/korekcziyarozvitku-rozvitok-xudozhno-estetichnoyi-diyalnosti-5-10-dczp.doc (дата звернення: 06.01.2026).
3. Єгорова Г. А. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату «Корекція розвитку (корекція емоційно-вольової сфери)». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: https://lib.iitta.gov.ua/733326 (дата звернення: 06.01.2026). І.А. Колкер, В.Є.Михайленко, І.П.Шмакова. – Одеса: ПЛАСКЕ ЗАО, 2006.
4. Крисяк Р. Б., Чеботарьова О. В. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату «Корекція розвитку (арткорекція засобами нетрадиційних видів занять)». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: https://lib.iitta.gov.ua/733322 (дата звернення: 06.01.2026)
5. Логопедія: підручник для студентів дефектол. фак.пед. вузів /Під ред. М .К. Шеремет.-К., Слово, 2010.
6. Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей: Дидактичний матеріал.- К.: Літера ЛТД, 2003.
7. Пахомова Н. Г. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання у школі: навчально – методичний посібник / Пахомова Н.Г. – Вид. 2 – ге, доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009.
8. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році: лист МОН від 26.08.2025 № 1/17666-25. URL:

https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni- rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf (дата звернення: 07.01.2026).

9. Про методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти: лист МОН від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: ploads/public/66d/850/0f5/66d8500f5d232894940546.pdf (дата звернення:

10. Савченко М.А. «Вчимося говорити і читати» В-тво «Перун» м. Київ 1998.
11. Сєдих Н. О. Вчимося писати й говорити правильно. Поради логопеда. Х.: Вид. група «Основа», 2007. — (Серія: « Логопеду початкової школи»).
12. Соботович Є. Ф. Порушення мовного розвитку та шляхи їх корекції: Навчально-методичний посібник- К., ІСДО, 1995.
13. Тарасун В. В. Концепція державного стандарту освіти учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку //Дефектологія. — 2000. - № 2. — С. 2 — 10
14. Тарасун В. В. Стерта форма дизартрії //Дефектологія. — 1997. - № . — С. 2 — 10
15. Хайдарова О. С., Блеч Г. О. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня «Розвиток мовлення». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: https://lib.iitta.gov.ua/733315 (дата звернення: 06.01.2026).
16. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І. В. – К.: КНТ. 2006.
17. Чеботарьова О. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І. Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної 11 середньої освіти для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку «Соціально-побутове орієнтування». Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: lib.iitta.gov.ua/733317 (дата звернення: 08.01.2026).
18. Чеботарьова О. В., Мганова Н. А., Топчій Н. Г. Програма з корекційнорозвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату «Корекція розвитку» (базова). Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2022. URL: https://lib.iitta.gov.ua/733318 (дата звернення: 08.01.2026).
19. Шеремет. М.К. Логопедія: підручник для студентів дефектол. фак.пед. вузів /Під ред. М .К. Шеремет. Слово, 2010.
20. Шеремет М.К. Сучасні підходи до подолання порушення звуковимови // Педагогіка та методика спеціальні: Зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова. — К., 2001. — Вип. 1. С. 87 - 93
21. Шеремет М. К., Сергєєва І.В. Формування усного зв'язного висловлювання у дітей із фонетико — фонематичним недорозвиненням мовлення //

Педагогіка та методика спеціальні: Зб. наук. ст. НПУ ім. М.П. Драгоманова. — К., 2001. — Вип. 2. — С. 100 — 106

Додаткова література

1 Каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним ІМЗО. Корекційна та інклюзивна освіта. програмам https://docs.google.com/spreadsheets/d/1bP1Pjn5-k45RU8ikgeS1kw3ZqDxx9GQ/edit?gid=293029799#gid=293029799 (дата звернення: 08.01.2026). URL:

2. Каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам УІРО. Спеціальна освіта. https://docs.google.com/spreadsheets/d/1XmQxwOEtAd4wRelsMsS5Pq_-iu6ZIZpx_E0arD_krpA/edit?gid=1007142580#gid=1007142580 08.01.2026). URL: (дата звернення:

3. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку / навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О. В. Чеботарьової, О. І. Мякушко. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 С. URL: https://lib.jitta.gov.ua/id/eprint/725704/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%A0%D0%A2-2020.pdf (дата звернення: 09.01.2026).

4. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / авт. кол.: Прохоренко Л. І., Ярмола Н. А., Набоченко О. О. [та ін.]. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України. Київ, 2021. 200 с. URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=8429#.YvOzGnZBZIV (дата звернення: 06.01.2026).